

Nr 102.

Ankom till riksdagens kansli den 23 maj 1933 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 180, gjorda framställning angående anslag till provisorisk avlösningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

Uti den till riksdagen avlätna, den 3 januari 1933 dagtecknade propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkt 180, sid. 420—421 i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag) föreslagit riksdagen att till beredande av provisorisk avlösningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor — däri inbegripna även lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor och därmed jämförlig anstalt — bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 6,150,000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *R. Wagnsson* väckt motion (I: 171), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att upphäva bestämmelsen om att provisorisk avlösningsförbättring ej skall utgå till folkskollärare, som vägrar åtaga sig att undervisa i fortsättningsskola, eller, därest detta yrkande icke vunne riksdagens bifall, att riksdagen måtte besluta sådant förtydligande av bestämmelserna angående provisorisk avlösningsförbättring åt folkskollärare, att åtagande av läraren att undervisa i fortsättningsskola må såsom villkor för avlösningsförbättringens utgående kunna krävas endast:

a) då fortsättningsskolan är förlagd till den ort, där läraren eljest har sin bostad eller verksamhet,

b) då undervisningen i fortsättningsskola icke är anordnad jämsides med lärarens undervisning i folkskolan,

c) då lärarens tjänstgöring vid fortsättningsskola, pågående under lärarens ferier vid folkskolan, komme att omfatta minst 20 timmar i veckan samt att avdrag å lärarens avlösningsförbättring på grund av vägran att undervisa i fortsättningsskola skall avse den tid, under vilken undervisningen i fortsättningsskolan skulle hava pågått.

Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsökning med 430,000 kronor, vilken befunnits påkallad med hänsyn till konstaterad medelsåtgång. Någon ändring i fråga om bestämmelserna för avlösningsförbättringens utgående har däremot icke av Kungl. Maj:t ifrågasatts.

Över ovannämnda, av herr Wagnsson väckta motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat yttrande av statskontoret, vilket yttrande är såsom bilaga fogat vid detta utlåtande (Bil. A.).

Utskottet. Vad först beträffar den i ämnet väckta motionen finner sig utskottet böra, i likhet med statskontoret och på de av ämbetsverket anförda skäl, avstyrka det i motionen framställda förslaget om borttagande av den med avlösningsförbättringens utgående förbundna skyldigheten för lärarna att åtaga sig undervisning även i fortsättnings- och ersättningsskola samt jämväl förslaget om införande av en bestämmelse, att avdrag å avlösningsförbättringen på grund av vägran att fullgöra sådan undervisning skulle avse blott den tid, under vilken samma undervisning skulle hava pågått.

Övriga i motionen framställda förslag avse att genom ändringar i gällande författningsbestämmelser förhindra en sådan tillämpning av dessa från skolstyrelsernas sida, som för lärarna kunde medföra vissa i motionen angivna, enligt motionärens förmenande obilliga konsekvenser. Även om någon gång missbruk härutinnan förekommit, torde detta dock endast undantagsvis hava varit fallet, och utskottet kan häri icke finna tillräcklig grund för en revision av nämnda bestämmelser. Utskottet anser sig kunna såsom regel förutsätta det mått av omdöme och hänsyn hos skolmyndigheterna, att de i förevarande avseende icke ställa andra eller större krav på lärarpersonalen, än som kan betraktas såsom skäligt. Skulle till äventyrs mera utbredda missförhållanden kunna påvisas, synes den riktiga vägen för vinnande av rättelse vara, att framställning härom av vederbörande göres hos Kungl. Maj:t, som icke lär underlåta att, efter närmare utredning i ämnet, vidtaga de åtgärder för ändamålet, som kunna befinnas påkallade. Av nu anförda skäl anser sig utskottet icke kunna förorda, att riksdagen på grund av motionärens yrkande fattar beslut om berörda ändringar.

Mot Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må till beredande av provisorisk avlösningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor — däri inbegripna även lärare i slöjd och hushållsgöromål vid folk- och småskolor och därmed jämförlig anstalt — bevilja för budgetåret 1933/1934 ett extra förslagsanslag av 6,150,000 kronor,

b) att herr Wagnssons ovannämnda motion (I: 171) icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 19 maj 1933.

På statsutskottet vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Bil. A.

Till Riksdagens statsutskott.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt kungl. statskontoret att till riksdagens statsutskott inkomma med yttrande över en inom första kammaren av herr R. Wagnsson avgiven motion, nr 171, om viss ändring av bestämmelserna om provisorisk avlösningsförbättring åt lärare vid folk- och småskolor samt högre folkskolor, får statskontoret anföra följande.

Ämbetsverket vill till en början erinra, att riksdagen i samband med beslutet om införande av ifrågavarande löneförmån (riksdagens skrivelse 265/1929) framhållit de svårigheter, som kunde uppstå för skoldistriktet att anskaffa kompetenta lärarkrafter för fortsättnings- eller ersättningsskola, då det vore beroende av lärares gottfinnande, om han skulle åtaga sig undervisning i nämnda skolformer. Enligt vad riksdagen hade sig bekant, hade också i några fall sådana svårigheter yppats till följd av att vederbörande folkskollärare vägrat att mot vanlig ersättning bestrida undervisning i fortsättningsskolan. Det syntes därför riksdagen vara anledning att vid denna avlösningsförbättring fästa såsom villkor en utsträckning av undervisningskyldigheten till att omfatta även fortsättnings- och ersättningsskola.

I betraktande av vad sålunda förekommit, synes det knappast vara lämpligt att nu helt borttaga förenämnda villkor, i all synnerhet som Kungl. Maj:t för årets riksdag framlagt förslag om viss nedsättning av arvodena för undervisning i fortsättningsskolorna.

Däremot måste statskontoret av vad motionären anfört finna, att nu gällande bestämmelser kunna tillämpas på sådant sätt, att avsevärda orättvisor uppstå för lärarpersonalen. Även om det torde få antagas, att det blott undantagsvis förekommit sådana fall som de i motionen omförmälda, anser sig statskontoret böra biträda motionärens hemställan om viss ändring av bestämmelserna ifråga.

Sålunda vill statskontoret helt instämma i motionärens förslag därutinnan, att ovanberörda undervisningskyldighet i fortsättningsskola endast skall ifrågakomma, då undervisningen i dylik skola icke är anordnad jämnsides med lärares undervisning i folkskolan, samt då lärares tjänstgöring vid fortsättningsskola, pågående under lärares ferier vid folkskolan, komme att omfatta minst 20 timmar i veckan.

Vad därefter beträffar motionärens förslag, att berörda skyldighet allenast skulle ifrågakomma, då fortsättningsskolan vore förlagd till den ort, där läraren eljest hade sin bostad eller verksamhet, förefaller det visserligen kunna vara obilligt att i vidsträckt skoldistrikt kräva dylik undervisning inom skola, belägen på ett avsevärt avstånd från lärares ordinarie tjänstgörings- eller bostadsort. Å andra sidan torde bland annat i betraktande av nuvarande kommunikationsmöjligheter motionärens förslag innefatta en alltför snäv begränsning av det område, inom vilket undervisning i fortsättningsskola skulle åläggas ifrågavarande lärare.

Enligt statskontorets mening kunna knappast några allmängiltiga gränser uppdragas i förevarande hänseende, utan avgörandet rörande nu omhandlade skyldighet måste nog träffas efter omständigheterna i varje särskilt fall,

där tvekan uppstått, huruvida ifrågavarande undervisningsskyldighet skall kunna anses åvila vederbörande lärare. En dylik prövning synes kunna anförtros antingen åt skolöverstyrelsen eller också åt vederbörande folkskoleinspektör. I sistnämnda fall torde närmare direktiv böra utfärdas rörande de riktlinjer, efter vilka inspektören bör träffa sina avgöranden.

Vad slutligen angår förslaget, att avdrag å lärares avlösningsförbättring på grund av vägran att undervisa i fortsättningsskola allenast skulle avse den tid, under vilken undervisningen i fortsättningsskolan påginge, vill statskontoret framhålla, att genom införandet av en sådan bestämmelse syftet med förenämnda villkor praktiskt taget skulle förfelas. Därest undervisningen i fortsättningsskolan är koncentrerad till 6 veckor, skulle vederbörande genom sin vägran att åtaga sig undervisning i nämnda skola allenast gå miste om ett relativt så obetydligt belopp som ungefär 36 kronor för manlig lärare och 30 kronor för kvinnlig. Statskontoret finner sig därför icke kunna biträda motionärens nu nämnda förslag,

Stockholm den 14 mars 1933.

C. A:SON LEIJONHUFVUD.

GUNNAR BRITH.

/ Carl Peyron.